

N:o 53.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1885, kl. 1 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckt motion om Kongl. Maj:ts rätt att disponera besparingar å hufvudtitlarne.

(2:a U. A.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 20) har Herr *Adolf Hedin* på anförda skäl föreslagit, att Stats-Utskottet ville, efter granskning af förut gällande föreskrifter om Kongl. Maj:ts rätt att förfoga öfver uppkommande besparingar, föreslå bestämmelser i ämnet att gälla under det år, hvars budget regleras af den nu församlade Riksdagen.

I motionen förmäles, bland annat, att, sedan i 1872 års riksdagsbeslut intagits, att Riksdagen vid den då fastställda statsregleringen bibehållit de vid den nästföregående stadgade grunder i afseende å dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne, paragrafen om besparingarna från och med 1873 års riksdag ur riksdagsbeslutet uteslutits, samt att följden deraf blifvit den, att från och med ikraftträdandet af 1874 års statsreglering Kongl. Maj:t användt besparingar utan att dertill ega ens ofvan omförmälda bemyndigande.

Af de vid förflutna riksdagar meddelade föreskrifter angående Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver hufvudtitlarnes besparingar har

Utskottet ansett följande böra i minnet återkallas. — Sedan Rikets Ständer vid 1809 och 1810 årens riksdagar fastställt vissa hufvudtitlar med bestämda anslagssummor, dem Kongl. Maj:t egde att inom titeln fritt och obehindradt disponera, beslöto Ständerna, att allt hvad på de åtta hufvudtitlarne samt allmänna indragningsstaten kunde besparas skulle till ett belopp af 100,000 R:dr årligen utgöra en 9:de hufvudtitel med vilkor, att icke några särskilda summor deraf till sådana föremål begagnades, hvilka ej med jordbruk, handel och näringar egde gemenskap, äfvensom att allt, hvad sedermera utöfver de anslagna 100,000 R:dr i besparingar inflöt, skulle användas till afbetalning å Rikets gäld. — Vid 1812 års riksdag blefvo åter alla öfverskott på statsverket, så ständiga som under benämning af bevillning inflytande inkomster, tillika med alla blifvande besparingar på riksstatens 8 hufvudtitlar samt allmänna indragningsstaten öfverflyttade på 9:de hufvudtiteln och, sedan 100,000 R:dr deraf årligen blifvit afsatta, öfverlemnades öfverskottet till Kongl. Maj:t intill nästa riksdag till anskaffande af förråd för beväringsskapet m. fl. dylika förnödenheter. Härvid förblef det till 1815 års riksdag, då Rikets Ständer, med afseende på öfverskotten å inkomstitlarne förordnade, att desamma borde, sedan 200,000 R:dr blifvit afsatta för försvarsverkets behof, levereras till banken för Riksgäldskontorets räkning för att, på sätt 1810 års riksdagsbeslut antydde, användas till afbetalning å rikets gäld, men deremot med afseende på besparingarna å utgiftstitlarne icke meddelade någon föreskrift, hvilket äfven var fallet vid 1818 års riksdag, då likaledes öfverskotten utgjorde enda föremålet för Rikens Ständers förordnande i detta hänseende. — Vid 1823 års riksdag afläto Ständerna skrifvelse till Kongl. Maj:t af innehåll, att Rikets Ständer, på förekommen anledning och med stöd af stadgandet i 30 § Riksdagsordningen, att de af Rikets Ständer å hufvudtitlarne anvista summor icke finge dragas till andra ändamål än dem, som under samma titlar hörde, funnit nödigt förklara, att de å utgiftstitlarne uppkommande besparingar hädanefter skulle disponeras endast för de behof, som inom hufvudtitlarne kunde förefalla, samt att, i händelse något återstode, sedan alla sådana utgifter blifvit bestridda, dermed borde förhållas på lika sätt som med öfverskotten å inkomstitlarne, och samma återstod följaktligen levereras till Riksgäldskontoret för att användas i den af Rikens Ständer vid 1809 och 1810 årens riksdag föreskrifna ordning. Vid 1834—1835 årens riksdag anmälde Ständerna hos Kongl. Maj:t, att deras uppmärksamhet blifvit fäst derå, hurusom tid efter annan besparingarna på 2:dra och 3:dje hufvudtitlarne blifvit disponerade till

förhöjning af vissa embetsverks och corpsers ordinarie löningsstater, och huruledes detta förhållande derefter gifvit anledning att begära ökade anslag för hufvudtitlarne, och bifall härtill beredt möjligheten af nya besparingar, hvilka åter på lika sätt användts. Ostridigt vore det Kongl. Maj:ts höga rätt att till de med hufvudtitelns anslag åsyftade ändamål disponera äfven sådana besparingar, som inom titeln vid ordinarie anslagen kunde uppkomma, och hvilken Kongl. Maj:ts fria dispositionsrätt vore oundgänglig, på det Kongl. Maj:t måtte vara i tillfälle att låta bestrida sådana kostnader, som, vid staternas reglerande ej förutsedde, under tiden mellan riksdagarne funnes nödvändiga, och hvartill såväl mindre brister i dessa titlars förslagsanslag som ock tillfälliga arfvoden och traktamenten kunde räknas, men deremot vore löner och löningsförmåner på ordinarie stat icke af denna beskaffenhet, utan borde dessa rätta sig efter den statsreglering, som en gång blifvit fastställd, och hvilken måste betraktas såsom gällande intill dess densamma i vederbörlig ordning förändrades; och då Rikets Ständer funnit iakttagandet af förenämnda ordning i afseende på löningsstaterna vara af stor vigt, hade Rikets Ständer beslutit, att de under riksstatens hufvudtitlar uppkommande besparingar hädanefter icke finge anvisas till några bestämda löneanslag på stat. Slutligen hafva Rikets Ständer vid 1840—1841 årens riksdag i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 12 Maj 1841 (N:o 332) beträffande den framtida dispositionen af de särskilda hufvudtitlarnes besparingar anmält, att Rikets Ständer väl då, såsom tillföre, insett och erkänt nyttan och nödvändigheten af den åt Kongl. Maj:t senast genom Rikets Ständers skrifvelse den 6 Oktober 1834 upplättna rättighet att disponera de å en eller annan hufvudtitel uppkommande, till beloppet kända besparingar till de med titelns anslag åsyftade ändamål och för bestridande af sådana, vid den af Rikets Ständer verkställda statsreglering ej påräknade utgifter, hvilka under tiden mellan riksdagarne kunde finnas af oundgängligt behof påkallade, men att Rikets Ständer dock, särdeles vid denna (1840—1841 årens) riksdag funnit, att ifrågavarande dispositionsrätt blifvit begagnad på det sätt, att dels det dermed hufvudsakligen åsyftade ändamål syntes Rikets Ständer i betydlig mån förfeladt, dels ock nya omsorger för Rikets Ständer uppkommit att bereda sådana utvägar, hvarigenom årliga redovisningen för statsverkets medel måtte kunna återföras i det skick, Rikets Ständer ansåge oundvikligen nödigt för statens betryggande och möjligheten för Rikets Ständer att, genom sina revisorer eller Stats-Utskott, kunna åstadkomma en ändamålsenlig granskning; hvadan Rikets Ständer, som genom den

verkställda nya statsregleringen, medelst ökade anslag å riksstaten i vissa delar, sökt afhjelpa några af de behof, för hvilkas fyllande ifrågavarande tillgångar sedan sista riksdag tagits i anspråk, beslutit, att de besparingar, hvilka intill nästa riksdag kunde å någon eller några af hufvudtitlarne uppkomma, finge fortfarande af Kongl. Maj:t användas till sådana af Rikets Ständer ej förut pröfvade utgifter, hvilka derefter kunde finnas för rikets styrelse af oundvikligt behof påkallade, för samma ändamål, som med hvarje hufvudtitels anslag afsågs, och hvilka utgifter alltid måste vara tillfälliga och icke af permanent egenskap; att sålunda besparingarna i intet fall finge komma i fråga att begagnas till bestridande af årliga löner och arfvoden, hvilka borde rätta sig efter den statsreglering, som af Rikets Ständer blifvit godkänd och måste betraktas såsom gällande, intill dess densamma i vederbörlig ordning förändrades; samt att vid denna disposition i öfrigt borde iakttagas, att de besparingar, som ett år reserverades, kunde ett följande år användas; och anhöllo Ständerna slutligen, att vederbörande förvaltande embetsverk måtte undfå föreskrift att så inrätta räkenskaperna, att de fullständigt utvisade ej mindre de uppkomna besparingarnas belopp än ock deraf skedda utbetalningar. — Efter 1840—1841 årens riksdag hafva hvarken Rikets Ständer eller, efter det nya representationsskicket införande, Riksdagen meddelat någon annan allmän föreskrift angående dispositionen af besparingarna än den, som från och med 1844—1845 årens riksdag till och med 1872 års intagits i riksdagsbeslutet, och hvilken föreskrift i de särskilda riksdagsbesluten haft nästan ordagrant lika lydelse, som den i motionen införda bestämmelsen i 1872 års riksdagsbeslut.

Sedan Utskottet sålunda redogjort för de hufvudsakliga föreskrifter, som hitintills blifvit meddelade i fråga om Kongl. Maj:ts rätt att disponera öfver de allmänna besparingarna, återstår att taga i öfvervägande, hvilka bestämmelser kunna anses böra lemnas för nästa statsregleringsperiod.

Härvid har Utskottet funnit sig kunna antaga, att nu ej är fråga vare sig om förslagsanslagen eller om reservationsanslagen. I afseende på dessa anslag har städse iakttagits, beträffande förslaganslagen, att uppkommande besparingar å dessa ej af Kongl. Maj:t disponeras, samt, beträffande reservationsanslagen, att uppkommande besparingar å dessa anslag reserveras för att till endast det med hvart och ett sådant anslag uttryckligen angifna ändamål användas.

Återstå derefter de bestämda anslagen. I fråga om dessa delar Utskottet motionärens åsigt om det oegentliga deri, att de senare

Riksdagarne, från och med 1873 års, ej meddelat några bestämmelser om huru med de uppkommande besparingarna å dessa skulle förfaras. Bristen på dylika bestämmelser synes dock Utskottet i viss mån antyda, att de i 1841 års här ofvan omförmälda skrifvelse gifna och under en lång följd af år tillämpade föreskrifter ansetts nära nog grundade i sakens natur.

Öfver tillämpningen af dessa föreskrifter hafva utom Stats-Utskottet både Riksdagens revisorer och Konstitutions-Utskottet haft att vaka. Inför revisorerna redovisas nemligen användandet af hvarje uppkommande tillgång, således äfven af besparingarna, och ingen anvisning på dessa tillgångar kan ske utan Kongl. Maj:ts i Statsrådet derom fattade beslut, hvilket genom de i Statsrådet förda protokoll blifver Konstitutions-Utskottet meddeladt.

Riksdagen är således i tillfälle att erhålla kännedom om besparingarnas användning.

Någon ändring i berörda föreskrifter har Utskottet ej funnit anledning föreslå, vid det förhållande, att *dels* Kongl. Maj:ts förfogande öfver besparingarna syntes Utskottet i det stora hela leda snarare till minskad kostnad än till ökade utgifter, hvilket senare deremot lättligen kunde blifva följderna af en förändrad anordning, medelst kreditiv eller på annat sätt, i fråga om oförutsedda behofs tillgodoseende, *dels* det står hvarje Riksdag öppet att taga kännedom om föreskrifternas tillämpning och, för den händelse att behof af ändrade bestämmelser skulle visa sig — hvilket nu ej synes vara fallet — i sådant afseende besluta, *dels* ock Kongl. Maj:t ej lärer underlåta att, om någon ändring skulle befinnas vara ur statsförvaltningens synpunkt erforderlig, derom hos Riksdagen väcka förslag.

Med erinran, att innevarande Riksdag redan — Första Kammaren genom sitt beslut vid punkten 1:o af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 9 och Andra Kammaren genom sitt bifall till Utskottets hemställan i punkten 1:o af dess Memorial N:o 21 — beslutit, att de ordinarie anslagen under riksstatens *tredje* hufvudtitel skola anvisas att utgå emot nu gällande redovisningsskyldighet samt med samma rätt till deras användande och under enahanda vilkor, som hittills, får Utskottet, på grund af hvad ofvan blifvit anfördt, hemställa,

att Riksdagen må besluta, att vid statsregleringen för nästkommande år de i Rikets Ständers skrifvelse den 12 Maj 1841 angifna grunder i afseende å

dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne fortfarande skola blifva gällande.

Stockholm den 8 Maj 1885.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.
